

Intervju med Isebell Andersson, intervjuperson nr 44

Projekt: Göteborg berättar

Bandningens längd: 00:54:11 + 00:08:41

Datum: 2018-06-28

Intervjuare: Ida Rådegård

Plats: Göteborgs stadsmuseum, Sarauws rum

Tid: 13.00 – 14.00

Intervju med Isebell Andersson

Bandningen börjar

Intervjuare 1 [00:00:05]: Då så, då ska jag säga att det är jag Ida Rådegård som intervjuar?

Talare 1 [00:00:09]: Isebell Andersson.

Intervjuare 1 [00:00:10]: Mm, och det är den 12e september 2018. Vi kan väl börja med vart du bor och när du är född och lite såna bakgrundsfrågor?

Talare 1 [00:00:22]: Mm, jag är fisk så jag är född i mars 1951, i en församling som heter Gärdhem som ligger utanför Trollhättan. Jag har vuxit upp hos mina morföräldrar i ett riktigt gammalt hus, 250 år gammalt hus som var skolhus i Halvorstorp som är en liten by utanför Trollhättan, det inkorporerades senare. Jag växte upp med en jättestor trädgård, vi var självförsörjande i både frukt och grönsaker.

Intervjuare 1 [00:00:49]: Mhm.

Talare 1 [00:00:51]: Min mormor och morfar tillhörde vad man ibland kallar intelligensreserven.

Intervjuare 1 [00:00:57]: Mhm?

Talare 1 [00:00:58]: Alltså hela hemmet var fullt av böcker. Så de var idoga läsare och de lyssnade på klassisk musik och trots att min morfar var smed och min mormor var hemmafru så var det en väldigt speciell miljö att växa upp i. Och det var ju 1800-talsuppfostran, så det var ju väldigt strängt och formellt på många sätt och det var viktigt att vara duktig och lyckas och sköta sig. Och det gjorde det att jag var en utav de få i området kan man säga utanför Trollhättan där som läste realexamen, det var den sista realexamensklassen, och sedan gymnasiet. Och sedan hade möjlighet att, att flytta till Göteborg och läsa på universitetet. Så det var väldigt bra på det sättet. Samtidigt så blev ju jag rebell, naturligtvis.

Intervjuare 1 [00:01:50]: Mhm [skrattar 00:01:52].

Talare 1 [00:01:53]: Ja, och oerhört frihetslängtande, och tack vare mina studier på gymnasiet där jag lärde mig tre språk flytande kunde jag alltså ta mig runt i världen väldigt, väldigt enkelt, och jag var oerhört modig.

Intervjuare 1 [00:02:08]: Vad var det för språk undrar man ju då?

Talare 1 [00:02:10]: Ja det var ju både engelska och tyska och franska. Så Europa låg ju öppet för mig.

Intervjuare 1 [00:02:17]: Mm.

Talare 1 [00:02:18]: Och en väninna, vi reste ju runt på tummen alltså, tre somrar och såg hela Europa. Och Nordafrika och sen fortsatte jag även till Turkiet och Iran.

Intervjuare 1 [00:02:28]: Mm.

Talare 1 [00:02:28]: Och det kändes som det fanns inga gränser. Och det var ju nytt för 70-talet kan man säga, slutet på 60-talet, början på 70-talet, det var en fantastisk tid att vara ung.

Intervjuare 1 [00:02:39]: Vad tyckte dina morföräldrar om det då?

Talare 1 [00:02:41]: Ja, inte alls skulle jag vilja påstå [skrattar 00:02:44] och jag tänker att vilken tur att det inte fanns mobiltelefoner, för på den tiden skickade man vykort, och det tog ju en vecka, 14 dagar.

Intervjuare 1 [00:02:54]: Ja[skrattar 00:02:55] .

Talare 1 [00:02:56]: Men när jag var på väg till Nepal och Katmandu, för det var ett av de här ställena man måste åka till som hippie, för det var jag ju naturligtvis då.

Intervjuare 1 [00:03:04]: Mm.

Talare 1 [00:03:04]: Då satte mormor Interpol på mig. Och då kände jag att det är nog bäst att återvända i alla fall, till mina studier.

Intervjuare 1 [00:03:11]: Ja.

Talare 1 [00:03:12]: Ja, så att jag studerade då i två och ett halvt år, jag tog en fil. kand. i psykologi i Göteborg.

Intervjuare 1 [00:03:19]: Okej.

Talare 1 [00:03:20]: Ja, men sen lockade äventyret igen så jag åkte ner till Köpenhamn för att hälsa på en god vän som jag hade träffat under mina resor, och jag blev kvar, gifte mig med honom och flyttade till USA och bodde där i fem år.

Intervjuare 1 [00:03:33]: Mm.

Talare 1 [00:03:34]: Och gjorde massa olika saker, roliga saker, jobbade framför allt med fotografi och kopiering utav fotografi. Och vi reste väldigt, väldigt mycket, i USA och i Kanada

och i Mexiko, så det var ett...

Intervjuare 1 [00:03:47]: Vart var det ni bodde någonstans?

Talare 1 [00:03:48]: Ja, till att börja med i Florida, som jag upplevde som helvetet på jorden, vi var där juni, juli, augusti, och då är det 40, 45 grader varmt.

Intervjuare 1 [00:03:56]: [skrattar 00:03:57]

Talare 1 [00:03:57]: Och 100 procent luftfuktighet, men den mesta tiden bodde vi i Kalifornien och en period också ett halvår i Colorado, uppe i Klippiga bergen.

Intervjuare 1 [00:04:08]: Okej.

Talare 1 [00:04:09]: Jag hade en fantastisk familj där och jag fick ju göra många roliga saker och reste mycket, men jag tyckte inte om kulturen och rädslan som fanns. Och det uppmärksammade jag tidigt, till exempel min svärfar sa till mig att jag måste låsa bilen på insidan när jag var ute och körde.

Intervjuare 1 [00:04:30]: Mhm.

Talare 1 [00:04:30]: Och just det här att alltid vara rädd för sina medmänniskor, det gjorde det att jag trivdes aldrig riktigt bra i Kalifornien. Trots vänner och bekanta och fin familj och så. Men så blev min morfar, han dog och min mormor blev sjuk, och då bestämde jag mig för att flytta tillbaka för att hjälpa henne.

Intervjuare 1 [00:04:47]: Mm.

Talare 1 [00:04:48]: Och då blev det självklara valet Göteborg igen. För jag kände det att Göteborg var, var mitt hem. Och jag har märkt det att nu har jag bott här sen -78 i Göteborg med tre perioder av frilansarbete i USA, och ett år i Stockholm, så känner jag alltid att jag vill återvända till Göteborg, för jag känner mig hemma här. Jag tror det blev min första hemstad på riktigt, Göteborg.

Intervjuare 1 [00:05:17]: Mm, hur kommer det sig tror du?

Talare 1 [00:05:19]: Ja, jag tror att mycket utav det beror på spårvägen, Göteborgs spårvägar. Just därför att när jag kom hit så fanns det bara två olika arbeten att välja på. Jag var ju ändå universitetsstuderande och hade väldigt mycket erfarenhet i bagaget, men det fanns löpande bandet på Volvo och det fanns att bli spårvagnsförare. Och jag har alltid varit väldigt förtjust i stora fordon.

Intervjuare 1 [00:05:43]: Mhm.

Talare 1 [00:05:45]: Och det har jag märkt att det är någonting som finns i familjen, mina bröder är likadana. Så jag tänkte ett halvår på spårvägen kan jag ju ta, jag har aldrig velat ha några bidrag eller söka, utan jag vill försörja mig.

Intervjuare 1 [00:05:57]: Mm.

Talare 1 [00:05:58]: Så jag tänkte att ett halvår, då får jag ut och se naturens växlingar och jag får lära mig köra spårvagn och göra någonting nyttigt och bra så, det var okej. Och det var ju en stor kärleksaffär, spårvägen, verkligen.

Intervjuare 1 [00:06:12]: Från första stund eller?

Talare 1 [00:06:13]: Från första stund, ju verkligen, för att, och det är ju för att på den tiden, -78, då var det 5000 anställda, och jag upptäckte ju ganska snart att det fanns ju över 50 nationaliteter redan på den tiden.

Intervjuare 1 [00:06:28]: Mm.

Talare 1 [00:06:28]: Och just det här att spårvägen fungerade som en stor familj, visst fanns det träta mellan avdelningar, reparatörer och spårvagnsförare och kanske reparatörer och kontoret och en del chefer och så vidare, men, när det gällde så höll man ihop. Och det kan ju ofta bli så i en organisation där det finns ett väldigt starkt tryck utifrån, och jag tänker på den tiden, speciellt tror jag på den tiden, inte så mycket nu, så fanns det en enorm hat- och kärlecks känsla till spårvägen, alltså man, många uttryckte att de tyckte väldigt illa om spårvägen. Och förarna på den tiden var ju väldigt utsatta, de satt ju helt oskyddade, och de fick ta emot väldigt mycket. De kunde vara en minut försenade så fick de skäll för det eller, och det var mycket, mycket fylla, mycket våld och mycket bråk och vandalisering och, så att förarna hade en väldigt utsatt position.

Intervjuare 1 [00:07:34]: Mm.

Talare 1 [00:07:35]: Bussförarna inte alls på samma sätt, men jag tror just det här att man är utsatt, det gör det att man skyddar varandra och man stöttar varandra och man ser till att alla har det bra, och det var någonting som genomsyrade hela organisationen.

Intervjuare 1 [00:07:52]: Mm.

Talare 1 [00:07:52]: Sen var det en fantastisk, det här att ha 5000 kollegor, det gör ju också det att vart du än åker i världen så möter du en spårvägare.

Intervjuare 1 [00:08:01]: Mm.

Talare 1 [00:08:02]: Ja, jag var till och med på Albert Hall i London och satt högt uppe under taket och så såg jag någon frenetiskt du vet vinkade från motsatta sidan denna enorma konsertlokal, och jag tog upp kikarna, jo där satt en spårvägare.

Intervjuare 1 [00:08:17]: [skrattar 00:08:17]

Talare 1 [00:08:18]: Det var liksom, ja det var fantastiskt. Och det att jag lärde känna väldigt många människor på den tiden det var det att jag jobbade ungefär nio månader sen blev jag

ombedd att bli instruktör och utbilda spårvagnsförare.

Intervjuare 1 [00:08:33]: Mhm, var det ärofyllt?

Talare 1 [00:08:35]: Ja, mycket, och under stort motstånd, för att det var ju också en, alltså att jag tar spårvägen som en intressant institution i Göteborg, det är för att den innehåller så mycket historia och kultur och just det här, man kunde verkligen se brytningstiden på spårvägen, för att när jag kom dit, så många utav cheferna där hade börjat som konduktörer och 16 år, och sen hade de gått den långa vägen för att bli chefer och mellanchefer och så vidare. Och när jag då bara hade jobbat i nio månader och blev, då var det ett ramaskri från många utav de äldre farbröderna, för de hade jobbat 20, 30 år innan de fick bli instruktörer.

Intervjuare 1 [00:09:20]: Mm, vilket år var det här?

Talare 1 [00:09:21]: Det var -79, 1979. Och det var intressant med spårvägen och alldeles nytt för mig, för det var ju en oerhört patriarkal miljö, just därför att det framför allt var män som arbetade inom företaget. Kvinnorna började komma in och de hade börjat redan på 50-talet, och då hade kvinnorna, som bussförare och konduktörer, då hade de fått reda på att de var brödtjuvar till exempel. Så att det var en väldigt manlig organisation.

Intervjuare 1 [00:09:53]: Mm.

Talare 1 [00:09:53]: Men då började det luckras upp och man tog till vara utbildningsnivåerna på förarpersonalen, så de blev arbetsledare och de blev mellanchefer och småchefer på olika området och så. Och visst, det var inte helt populärt utav de äldre, men de vande sig skulle jag vilja säga, och såg fördelarna också.

Intervjuare 1 [00:10:14]: Mm.

Talare 1 [00:10:14]: För vi hade lätt att ta till oss ny teknik och vi hade aldrig några problem när det kom nya spårvagnar och så vidare, utan vi tyckte det var, och vi var språkkunniga, så när vi åkte på utlandsresor för att studera trafiksystem och sådär så kunde vi vara med och tolka, så att det var en väldigt intressant tid. Men du vet, det var uniformer och det var guldknappar på cheferna och silverknappar på de som arbetade och, ja, det fanns mycket. Och det fanns, till exempel, jag är sån att när jag går in på ett arbete så vill jag göra allting, jag vill lära mig allt och göra allt, och en utav de sakerna som jag hemskt gärna ville göra, det var att köra museivagnarna.

Intervjuare 1 [00:10:58]: Mm.

Talare 1 [00:10:59]: Och det ville ju inte de gaml, fanns det några stycken instruktörer som hade de som sin specialitet, och det ville de inte alls att en kvinna skulle köra museivagnarna, vi kunde inte det, vi var inte tillräckligt starka för att göra det, utan det var, man skulle vara en stor och stark man för att göra det.

Intervjuare 1 [00:11:17]: Alltså fysiskt stark?

Talare 1 [00:11:18]: Fysiskt stark, ja.

Intervjuare 1 [00:11:19]: Mm, behövdes det fysisk styrka för att köra?

Talare 1 [00:11:20]: Ja, till en viss grad, för det finns en handbroms på många utav de gamla vagnarna som är rent mekanisk, och den måste man kunna klara.

Intervjuare 1 [00:11:28]: Mm.

Talare 1 [00:11:29]: Och det hade jag en instruktör, han sa, över min döda kropp så går jag med på att utbilda henne, men hon får bevisa att hon kan först. Ja. Och då utsatte han mig för ett prov, vi var tre elever som skulle utbildas, och det var att han släppte en spårvagn i Stigbergsliden, ner för backen där, och den skulle jag stoppa bara med handbromsen.

Intervjuare 1 [00:11:53]: Låter lite nervöst, eller?

Talare 1 [00:11:55]: Nej, det tror jag inte, nej.

Intervjuare 1 [00:11:56]: [skrattar 00:11:57]

Talare 1 [00:11:57]: [skrattar 00:11:58] Nej jag var inte ett dugg nervös.

Intervjuare 1 [00:11:59]: Det låter tungt liksom?

Talare 1 [00:12:01]: Ja, det var tungt, men jag kunde ju. Jag var inte främmande för det, och jag kunde det, och då fick jag utbildningen. Sen körde jag museispårvagnar i Göteborg under hela sommaren det jubileumsåret, 1979. Och då hade vi skraddarsydd linneuniformer, ljusgrå, vi som arbetade, och mössa, du vet med svart sån här lackskärm på mössan och så vidare.

Intervjuare 1 [00:12:26]: Mm.

Talare 1 [00:12:27]: Och någonting som var intressant på den tiden också det var det att du var aldrig ett namn på spårvägen utan du var ett, du var ett nummer.

Intervjuare 1 [00:12:37]: Mhm.

Talare 1 [00:12:38]: Så du kände inte dina kollegor, du visste egentligen inte vad de hette utan du visste vad de hade för personalnummer.

Intervjuare 1 [00:12:42]: Vad hade du för nummer då?

Talare 1 [00:12:43]: 1350, tio i två liksom, det var [skrattar 00:12:49] .

Intervjuare 1 [00:12:50]: [skrattar 00:12:50]

Talare 1 [00:12:51]: Jo, och sen fortsatte jag, det här med spårvägen då, för att i samband

med detta, just för att ta tag i de här stora problemen som förarna var utsatta för men även då som drabbade resenärerna, alltså det fanns ju folk som inte vågade åka spårvagn på fredagskvällar och lördagskvällar för att det var så mycket bråk och elände, så satte man igång en verksamhet och då var jag en utav de som arbetade med det, det var någonting som vi kallade Må bättre kurser.

Intervjuare 1 [00:13:25]: Mhm.

Talare 1 [00:13:26]: Jag vet inte om du har hört talas om det?

Intervjuare 1 [00:13:27]: Nej.

Talare 1 [00:13:26]: Nej, det är så länge sen. Men det började med SAS-Carlsson, Janne Carlsson, han hade någonting som han kallade charmkurser, och det var ju oerhört kontroversiellt, för då skulle man lära personalen att le och vara vänliga och trevliga, du kan tänka dig vad som händer i en organisation när man säger, nu ska ni lära er [skrattar 00:13:46] .

Intervjuare 1 [00:13:46]: [skrattar 00:13:47]

Talare 1 [00:13:48]: Men vi kallade det Må bättre kurser, för vi insåg ju det att om personalen mår bra och vet hur man hanterar svåra situationer, så kommer det att bli bättre för alla. Så att under, ja ett par år så utbildade vi hela personalen. Och då såg vi alltid till att i de här olika utbildningsgrupperna, det var 30 personer, så hade vi representanter från alla avdelningar inom spårvägen, så man fick träffa den där kontorspersonalen som man hatade eller som man hade något otalt med eller man ville diskutera någonting med, och reparatörer och chefer och så vidare. Och det var en utav de riktigt bra sakerna med den kursen, för att plötsligt fick man se att det var människor som arbetade på kontoret och då.

Intervjuare 1 [00:14:33]: Mm.

Talare 1 [00:14:34]: Och dessutom var det många som fick ett verktyg som var väldigt bra, och det var transaktionsanalys, jag vet inte.

Intervjuare 1 [00:14:38]: Mhm, vad innebär det då?

Talare 1 [00:14:39]: Jo [skrattar 00:14:41] , jo man kan säga att det är en väldigt enkel modell för hur man hanterar människor i svåra situationer. Och då säger man såhär att en människa består framför allt eller i stort utav tre byggstenar kan man säga, att man är vuxen, man är barn och man är förälder. Och om du kan identifiera var din medmänniska befinner sig någonstans så kan du bemöta det på ett adekvat sätt. Till exempel om det kommer på en full man som uppför sig som ett barn så kanske inte det är så bra att vara barn tillbaka, utan då kanske man bör vara vuxen. För att dels lugna ner situationen men också se klart och tydligt vad det är som pågår och inte dras in i någonting. Och jag vet att i flera år efteråt så var det många förare som kom och sa det att de hade haft väldigt stor nytta utav det, för att just förebygga incidenter. Och sen en sån sak som denna stora organisation, många förare, vi var ute på Arken och höll de här kurserna, det var två dagar, och man arbetade mycket i grupper

med olika frågeställningar och det var spel utav olika slag och så vidare, så man hann lära känna varandra. Men också att många för första gången i hela sitt yrkesverksamma liv blev bjudna på en kopp kaffe liksom, på förmiddag och lunch. Det var stort för många, alltså som ett tecken på uppskattning. Så att det var väldigt roligt tid.

Intervjuare 1 [00:16:17]: Mm.

Talare 1 [00:16:18]: Och det hände väldigt mycket då, runt de här kurserna också, för att vi gjorde också, en kollega och jag, vi gjorde också en stor utställning som handlade om spårvägen som vandrade runt på biblioteken i Göteborg. Där man berättade om spårvägen, vad är det för någonting och vilka är vi som jobbar, vad gör vi och vad finns det för fordon och så, för många var inte kanske så insatta i vilken enorm apparat det är egentligen att driva trafik. För då hade vi ju allt, bussar och spårvagnar och färjor och liksom och alltihop.

Intervjuare 1 [00:16:51]: Mm, nej många förväntar sig väl bara att det ska funka, tänker jag [skrattar 00:16:51] .

Talare 1 [00:16:53]: Det ska funka, ja just det, att komma i tid. Ja just det [skrattar 00:16:56] .

Intervjuare 1 [00:16:56]: Men kan du inte beskriva en liksom vanlig dag när du var spårvagnsförare, hur såg det ut?

Talare 1 [00:17:02]: Ja, det, man kan säga att vi hade ju, jag var både spårvagnsförare och bussförare, jag utbildade mig till bussförare sen. Man kan säga att man, vi hade ju treskift kan man säga så man arbetade tidigt, och sen mellantjänst och sen sen tjänst, och då jobbade man tre och så var man ledig en, och så höll det på. Och man kunde börja, jag vet min tidigaste tjänst, då körde jag personalbuss och då körde man runt och hämtade kollegor som skulle köra de första vagnarna ut på morgonen, för de gick ju ut, ja personalbussen gick ju ut tre och 23 på natten och hämtade, och sen första vagnen kanske gick ut fyra och 12. Och det första man gjorde var ju att hämta ut ett dagschema och arbetschema, och sen gjorde man en ordentlig genomgång av spårvagnen för att se att allting fungerade och att det var välfyllt med sand och allting sånt som man behövde, att ljuset fungerade och värme och allt detta.

Intervjuare 1 [00:18:04]: Ja måste bara, vad har man sanden till?[skrattar 00:18:05]

Talare 1 [00:18:06]: Ja [skrattar 00:18:07], jo det är väldigt, om du tänker dig, om du tänker dig en bil som kör och bromsar, så har den ju fyra däck med väldigt mycket räfflor i, så det är väldigt mycket friktion som gör att det är lätt att stoppa en bil.

Intervjuare 1 [00:18:24]: Mm.

Talare 1 [00:18:25]: En spårvagn har två kvadrat, eller två kvadratcentimeters friktionsyta mot rälsen. Och när den då kör i 50 kilometer i timmen och ska bromsa, då behövs det mycket till. Så att sanden är en av de sakerna som man sprutar ut framför hjulen, så att den, du får mer friktion under hjulen. Och sen finns det också stora magnetklossar under vagnarna som sluter mot rälsen om man ska bromsa hastigt och snabbt, ett slags

nödbromssystem kan man säga. Och det är någonting som folk inte vet om.

Intervjuare 1 [00:18:58]: Nej, hade jag ingen aning om.

Talare 1 [00:19:03]: Och det märks ju i Brunnsparcken.

Intervjuare 1 [00:19:03]: Ja.

Talare 1 [00:19:04]: Eller hur [skrattar 00:19:05], där folk springer framför vagnarna och tänker aldrig på att det är jättelånga bromssträckor egentligen på en spårvagn. Så jag brukar säga det att det är mycket svårare att köra spårvagn än det är att köra buss, för buss har du full kontroll över egentligen, det är som att köra bil, bara tar lite mer plats, men spårvagn, för att bedöma bromssträckorna för den så är det, måste du vara skicklig. Och du måste också lära dig att läsa rälsen hela tiden, hur ser den ut, vad har den för färg, vad finns det på rälsen, finns det löv, finns det oljeutsläpp och så vidare, och då måste du köra efter de omständigheterna.

Intervjuare 1 [00:19:44]: Mm.

Talare 1 [00:19:46]: Ja, sen körde du ut och börjar hämta folk, och du har ju tidtabell och du har ju hålltider hela tiden som du ska se till att du håller. Ja, du har en lunchrast och du fortsätter. Ofta så var det ju ganska långa pass, som kunde vara, ja, sju till nio timmar kanske, man var ute och körde. Någonting som fackföreningarna på den tiden hade lyckats med, det var att få bort de delade tjänsterna, och det hade tagit 30 år för fackföreningarna att få bort dem, och tidigare hade det varit så att du kunde kanske köra mellan fyra och 30 på morgonen till halv tio, och sen hade du fyra, fem timmar rast, och sen skulle du tillbaka och köra i rusningstrafiken på eftermiddagen. Så även om du var på jobbet kanske 12 timmar så fick du bara betalt för fyra, eller åtta. Så kunde det vara. Nu har det skett väldigt mycket inom kollektivtrafiken, så idag är det tredelade tjänster. Så idag kan du alltså ha långa, långa raster, utan betalt, två gånger varje dag. Kanske börjar fyra på morgonen och inte kommer hem förrän nio på kvällen.

Intervjuare 1 [00:20:56]: Känns inte det som att gå åt fel håll då?

Talare 1 [00:20:56]: Jo, det kan man verkligen säga, och jag tror det är därför det är så svårt att få tag på bussförare idag. Man vill inte arbeta under såna omständigheter. Nej. Så att.

Intervjuare 1 [00:21:08]: Ja.

Talare 1 [00:21:08]: Ja, nej säg.

Intervjuare 1 [00:21:10]: Nej jag tänkte på de här hålltiderna hela tiden, blir man inte stressad av det och förhålla sig till?

Talare 1 [00:21:15]: Ja, jo, alltså det är ju en ständig press, och just det att många resenärer står ju på hållplatserna och så tittar på klockan, så det står ju på hållplatskyltarna där att alla hålltider är ungefärliga, men det är aldrig någon som läser det finstilla, utan står det 13 och

13 så ska spårvagnen komma 13 och 13. Så att det är klar att det är inte alla som klarar den pressen, och det har ju alltid varit en om omsättning på personal. Både det med stressen och jag kommer ihåg, det var en utav arbetsledarna på spårvägen som berättade det, var väldigt stolt, han var schemaläggare för spårvagnsförarna, och han sa det att spårvagnsförarna i Göteborg är de mest välutnyttjade utav alla yrkeskategorier i Europa. Och det är alltså på minutrarna så kunde man alltså utnyttja, för det kunde vara så att du kanske körde en vända på en linje, linje fyra till exempel, och så kom du tillbaka, så fick du byta till en annan linje, så körde du den kanske en eller två sträckor, och sen kanske ytterligare, så kunde det vara. En del var ju placerade på en linje och körde bara det år ut och år in. Vet en farbror som hade varit placerad på fyran i 30 år, han älskade ju sitt jobb och sina resenärer och kände alla.

Intervjuare 1 [00:22:37]: Mm.

Talare 1 [00:22:37]: Så det var ju rena kalaset liksom att se honom i arbete. Och han hade aldrig i hela sitt liv haft en incident, alltså ingen, inget tråkigt eller ledsamt eller olyckor eller någonting sånt där. Vad var din fråga, måste? [skrattar 00:22:54]

Intervjuare 1 [00:22:54]: Min första fråga som jag har avbrutit dig ifrån, det var ju en vanlig dag. Och sen var det ju om man blev stressad av de här hålltiderna?

Talare 1 [00:23:01]: Ja, just det ja.

Intervjuare 1 [00:23:02]: Men hur funkar det egentligen med lunch och så då, alltså vart var du när du, vart stod vagnen när du kom på morgonen?

Talare 1 [00:23:09]: Den, vagnhallarna, det finns ju två stycken stora vagnhallar i Göteborg.

Intervjuare 1 [00:23:14]: Så det kunde vara olika från dag till dag då?

Talare 1 [00:23:16]: Nej, man var placerad i ett område.

Intervjuare 1 [00:23:17]: Okej.

Talare 1 [00:23:18]: Jag arbetade på Majorna, kan man säga, vagnhallen Majorna, utifrån den. Så fanns det Gårda. Nu planerar man ju att bygga en tredje på Hisingen.

Intervjuare 1 [00:23:27]: Mhm.

Talare 1 [00:23:28]: Så det kommer ju många nya spårvagnar som behöver plats.

Intervjuare 1 [00:23:31]: Mm.

Talare 1 [00:23:32]: Sen så kunde man arbeta så man kunde gå emellan de olika trafikområdena också. För det var ju alltid brist på folk, så ville man jobba extra så kunde man göra det. Och som instruktör, när jag utbildade spårvagnsförare så, då var vi över hela stan och körde alla linjer och lärde oss allting som man borde kunna då. Och det var en väldigt rolig tid att vara instruktör, och jag tänkte på det med brytningstid, det finns så

mycket att säga om det, för att kvinnorna började komma ut aktivt på arbetsmarknaden på ett helt annat sätt då. Och mina två första elever, det var två damer i 50-årsåldern som hade varit hemmafruar hela sitt liv, och som hade bestämt sig nu för att nu skulle de börja arbeta. Och så valde de ju egentligen något av det svåraste man kan välja [skrattar 00:24:24], men de blev godkända och de jobbade kvar tills de pensionerade sig och tyckte det var väldigt, väldigt roligt. Så att, ja, på det sättet, det är också en av de här fina sakerna med spårvägen, det är att det fanns plats för alla människor, och vi hade ju väldigt många invandrare på spårvägen då.

Intervjuare 1 [00:24:48]: Mm.

Talare 1 [00:24:48]: Och jag tror redan på den tiden så var 20 procent av göteborgarna invandrare från olika. Och där, även om du inte kunde perfekt svenska så kunde du ändå komma in och arbeta. Och jag vet ju, jag var ju gift med en amerikanare, och när vi flyttade hit, jag kom ju in på utbildning på spårvägen direkt nästan, och då frågade man, vad gör din man, och jag sa, han har precis kommit till Sverige och han går på SFI då, hade gått 14 dagar på SFI, då sa han, men vi kan nog hitta något jobb till honom också. Så han blev flaggvakt.

Intervjuare 1 [00:25:19]: Mhm.

Talare 1 [00:25:20]: Ja [skrattar 00:25:22]. Och jag kommer ihåg att då var det liksom en rekordkall vinter som vi kom till Sverige. Och flaggvakterna, dom är ju ute på de arbetena som är ute i stan när man gräver och lägger nya spår och sånt, och för att inte de som arbetar inte ska bli överkörda så finns det flaggvakter som stoppar spårvagnar och bussar och sånt. Det var hans första jobb. Och då behövde han ju inte kunna så mycket svenska, men däremot i fikarummet och så vidare så lärde han ju sig. Och så gick han på SFI när han var ledig. Så det var ju fantastiskt förmånligt. Sen blev han reparatör på spårvägen och arbetade med det och tyckte det var väldigt roligt.

Intervjuare 1 [00:25:59]: Mhm, mm.

Talare 1 [00:26:01]: Och just det här att, jag tänker på, att man lärde sig så väldigt mycket från kollegor från andra länder, just det här med, vad är det som är artigt och belevat och vänligt och omtänksamt. Det kom hela tiden impulser, man såg hur andra agerade, hur de agerade gentemot resenärer och. Och jag vet också, vi hade arbetskamrater som till exempel bytte kön i, på sitt arbete, inför alla sina kollegor, och det var aldrig någon som tyckte det var konstigt på något sätt utan det var helt okej, så. Och nu förstår jag ju när jag varit på andra arbetsplatser att det kan man finna ganska anmärkningsvärt och svårt att anpassa sig till. Men det är just det här som är utmärkande för spårvägen, att det känns som att på många sätt så är det som en familj, där det finns plats. Och just då när det var så många anställda så kunde ju också människor som blev sönderstressade, som inte klarade av att köra, de kanske kunde bli putsare i vagnhallarna, göra, städa spårvagnar eller de kunde skriva listor till kontoret eller de kunde bli brevbärare inom företaget, eller, det fanns en reträttplats för människor på ett annat sätt. Det finns ju inte idag, idag är det ju superslimmat och idag finns det väl bara 1500 anställda inom spårvägen, men. Och jag vet vi hade en, ett geni, en man som hade gått på Chalmers och sen hade någon svår autism så att, han kunde egentligen inte arbeta, men man tog tillvara hans kunskap och hans förmåga att komma med förslag på

ritningar till de nya spårvagnarna till exempel, så han fick jobba när han ville och kunde. Det var inte nio till fem utan det kanske var en söndag eftermiddag eller en måndag förmiddag eller, men det var helt okej att vara så. Och jag tycker det var så, det kändes så bra att det fanns reträttplatser, så ingen blev utslängd om de inte klarade till exempel att köra spårvagn längre eller köra buss längre eller.

Intervjuare 1 [00:28:19]: Men vet du om det här är liksom unikt för Göteborgs spårvägar eller är det liknande på andra ställen, vet du det?

Talare 1 [00:28:29]: Jag har, jag känner ju folk som arbetar till exempel i Stockholm på lokaltrafiken eller och i Köpenhamn, men jag har inte hört talas om just den här känslan, att det här finns där, utan det är mer en arbetsplats. Och det kan ju ha att göra med Göteborgsandan, det här, öppenheten för människor.

Intervjuare 1 [00:28:52]: Finns det en Göteborgsanda tycker du?

Talare 1 [00:28:53]: Ja det tycker jag absolut det gör. Och alltså för mig har ju cirkeln slutits, jag har ju haft 30 olika yrken hittills i mitt liv [skrattar 00:29:02], och det började inte med spårvägen, men jag var ju på spårvägen i fem och ett halvt år, så studerade jag under tiden. Så jag läste och blev journalist och jobbade som journalist i många år. Och sen jobbade jag som fastighetsmäklarassistent och sedan har jag jobbat med kultur de senaste 15 åren. Men, utav olika anledningar så började jag arbeta på spårvägen igen, 2007, och nu jobbar jag som informatör. Och trots att jag fyllt 67 år nu så är jag kvar på timmar, för jag tycker det är så himla roligt.

Intervjuare 1 [00:29:38]: Mm.

Talare 1 [00:29:39]: Mm, för att i det här arbetet, man är ute och arbetar när det till exempel är störningar i trafiken, eller, jag arbetar framför allt på Nils Erikssonterminalen, så träffar jag människor från hela världen, och ja, man blir en slags ambassadör för Göteborg. Man träffar många turister till exempel, de kommer till Göteborg och, med flygbussarna eller med tågen, och de vet ju ingenting hur det fungerar eller så, men när de får information och finner sig till rätta så kommer de ofta tillbaka och de säger att jag älskar Göteborg och jag vill tillbaka hit och jag har planerat min nästa resa. Och de säger, och de kan komma från Australien eller Kina eller var du vill, de säger att, alla är så vänliga i den här stan, och så säger de vad kommer det sig? Så det är nytt för dem, det här fenomenet. Och jag ser ju det när folk kommer på gatan med en karta, så ser man ju ofta folk stanna till och fråga ifall de kan hjälpa till, du vet. Att man gör det utan att reflektera så mycket, utan det är självklart på något sätt.

Intervjuare 1 [00:30:43]: Mm.

Talare 1 [00:30:43]: Och det tror jag betyder väldigt mycket. Och just att, sen tror jag att bebyggelsen, att husen är så låga och att det är så grönt i Göteborg. Japanerna framför allt, de älskar Göteborg för att det är en grön stad, träd överallt. Och att de tycker att det är värt att återvända till Göteborg bara för Botaniska trädgården och Slottsskogen och Trädgårdsföreningen. Alltså de älskar de här öarna i stan, och känner sig hemma i det.

Intervjuare 1 [00:31:11]: Mm. Vad skulle du ge för tips till en turist idag om de vill ha Göteborgstips?

Talare 1 [00:31:15]: Ja, det beror, ja jag brukar fråga vad de är intresserade utav, för det är väldigt olika. Men just det här, om de inte har så mycket tid så är det Trädgårdsföreningen till exempel och museerna, och vi har ju alltid kartor på Nils Erikssonterminalen som vi delar ut där man kan fylla i och visa var allting finns. Att man åker med Älvsnabben, att man åker ut till Saltholmen och åker och tittar i skärgården. Och Botaniska trädgården och Änggårdssbergen till exempel och, det tycker jag är bland de viktigaste sakerna. Och sen min gamla arbetsplats som jag fortfarande är kvar på på timmar, det är Röda Sten konsthall.

Intervjuare 1 [00:31:56]: Mhm.

Talare 1 [00:31:57]: Ja, det tycker jag också är ett fantastiskt område med Klippans kulturresevat. Och sen att man vandrar utefter vägen, till Röda sten och så, man kan fortsätta ändå bort till Saltholmen om man vill. Och sen i stan, inom vallgraven, att man undviker Nordstan, brukar jag föreslå att man gör.

Intervjuare 1 [00:32:17]: [skrattar 00:32:18]

Talare 1 [00:32:18]: Och sen tittar på Magasinsgatan och de här smågatorna, och de små unika butikerna och saluhallen och Fiskekyrka och sen Järntorget, livet kring Järntorget och Andra Långgatan och restaurang, det är ju ett sånt oerhört rikt restaurangstråk, hela det området. Och sen konst, Konstepidemin till exempel om man är intresserad utav konst. Och gallerierna runt Sveaplan som är jättebra, Götabergsgatan. Så det finns mycket att göra i Göteborg. Och sen är det Liseberg naturligtvis på sommaren och Universeum och så, så att det finns mycket att göra i Göteborg.

Intervjuare 1 [00:33:03]: Men, jag vet inte om vi pratat om vart du bor någonstans?

Talare 1 [00:33:03]: Jo, jag bor ju på världens bästa gata i Göteborg, gissa var den är?
[skrattar 00:33:08]

Intervjuare 1 [00:33:08]: [skrattar 00:33:09] Nu blir jag osäker på om jag kanske har läst vart du bor någonstans i något mail kanske, jag vet ju att du bor i centrum?

Talare 1 [00:33:15]: Ja, Kungsgatan.

Intervjuare 1 [00:33:18]: Mm.

Talare 1 [00:33:17]: Mm, och då bor jag på Kungsgatan fem och det är första huset på Kungsgatan, precis, jag är granne Carolus Rex.

Intervjuare 1 [00:33:26]: Just det, nere vid Esperantoplatsen där.

Talare 1 [00:33:27]: Ja, precis. Så när jag tittar ut genom mina fönster så har jag Carolus Rex, och jag har Surbrunnsgatan och jag har älven och jag ser båtarna gå omkring där. Och sen

har jag du vet 20 minuters gångväg till Götaplatsen och 20 minuter till Slottsskogen. Och en kvart till järnvägsstationen, så att, och sen är det så otroligt vackert. Jag vet inte om, man kanske inte reflekterar så mycket när man går på Kungsgatan, men just det här området med Lasarettsgatan och Kungshöjd och även Otterhällan till exempel, den bebyggelsen är så oerhört variationsrik. Det är ju funkis och det är ju, mitt hus är till exempel från 1928, och överhuset bakom är från -23, men där finns så många olika byggnadsstilar, så att.

Intervjuare 1 [00:34:16]: Men det är ju lätt att man mest liksom går och tittar ner eller.

Talare 1 [00:34:19]: Ja.

Intervjuare 1 [00:34:19]: Tittar rakt fram, det är ganska sällan man, egentligen borde man titta mer uppåt.

Talare 1 [00:34:23]: Ja, man ska titta uppåt, verkligen. Det är väldigt fint, och jag tänker Wingårdh, arkitekten, han har kontor också i närheten där på Kungsgatan. Och han, jag såg att han framhöll det, just det här områ, man behöver inte gå någon annanstans i Göteborg, menade han, för att det räcker att titta på bebyggelsen runt just det här området, gamla Telia, som är så otroligt vackert hus. Och gatorna runt omkring Kaserntorget och de här, det är något väldigt speciellt alltså.

Intervjuare 1 [00:34:54]: Har du bott där länge?

Talare 1 [00:34:55]: Ja, i 20 år.

Intervjuare 1 [00:34:57]: Mm, vart bodde du innan då?

Talare 1 [00:34:58]: Ja, jo det är också en rolig historia, för när jag kom tillbaka från USA då till Göteborg, då fanns det ju bara spårvägen och Volvo, fanns inga lägenheter överhuvudtaget. Utan det var ju andra hand, och då bodde jag först i en oerhört, ja, ingrodd liten tvåa i Lunden. Det var en sjö, en spansk sjöman som hyrde ut när han var borta på långseglingar [skrattar 00:35:25].

Intervjuare 1 [00:35:27]: [skrattar 00:35:27]

Talare 1 [00:35:27]: Och jag kommer ihåg, min man och jag, vi städade i tror jag tre veckor och det blev ändå inte rent liksom, ja det var fruktansvärt. Men Lunden var intressant. Sen har jag ju haft en sån här flyttkarriär kan man säga, för sen fick vi ett renoveringskontrakt, då var vi båda anställda på spårvägen på heltid, min man var treskift och jag jobbade tvåskift. Så vi fick en renoveringslägenhet på Sannaplan i Majorna. En stor etta på 63 kvadrat, men det fanns bara kallvatten och det var dass på svalen. Och tvättstuga bara med kallvatten och gaslåga i källaren. Och detta huset skulle då renoveras, men under tiden så fick man bo där. Och vi älskade denna lägenhet, den var jättefin verkligen. Så trots att det var omodernt och. Men sen efter fyra år tror jag i Göteborg, fyra år, så fick vi en nyrenoverad tvåa på Birger Jarlsgatan, landshövdingshus, precis.

Intervjuare 1 [00:36:28]: Det är också Majorna va?

Talare 1 [00:36:26]: Ja, plaskdammen där, nära Plaskdammen.

Intervjuare 1 [00:36:29]: Just det, mm.

Talare 1 [00:36:31]: Mm, sen flyttade det tyvärr in en alkoholist i lägenheten under oss som förde så fruktansvärt mycket oväsen på nätterna, så vi kunde inte bo kvar. Så vi fick, bytte lägenhet med en familj där båda var arbetslösa och hade småbarn, och de trodde att de kunde klara av det, för de fick en större lägenhet. Och så flyttade vi till Svalebogatan i Gamla Högsbo. Och efter det så köpte jag en, eller vi köpte en bostadsrätt på Olivedalsgatan. Man byggde ju väldigt mycket då på 80-talet i Göteborg.

Intervjuare 1 [00:37:08]: Mm.

Talare 1 [00:37:09]: Det fanns många förmånliga sätt att bygga nytt på den tiden. Och Linneområdet hade ju haft jättestora sättningsskador på grund utav floden där under, så man rev och byggde nytt. Så där fick vi en tvåa då. Men det var första våningen och det blev väldigt mörkt. Så att efter ett antal år, jag stod inte ut med mörkret. Vi hade, jag tror tio minuters direkt solljus på dagen, och så hade vi katt, och det var så roligt att se katten, för katten satte sig i den här lilla ljusstrålen du vet, satt [skrattar 00:37:47] .

Intervjuare 1 [00:37:48]: [skrattar 00:37:48]

Talare 1 [00:37:49]: Och man förstod ju det att det var inte bra riktigt att bo så, nej. Och återigen en andra hand, men sedan så fick jag efter många om och men en liten lägenhet på Vegagatan utav Allmännyttan. Och den, när jag var och tittade på den lägenheten så satt det ett litet anslag på anslagstavlan, och då var det en ung kvinna som ville byta från Kungsgatan till Vegagatan, för hennes föräldrar bodde där. Och när jag kom och tittade på Kungsgatan så kände jag, då kom in i hallen där och [drar efter andan 00:38:23], här vill jag bo.

Intervjuare 1 [00:38:25]: Och det är alltså där du bor nu?

Talare 1 [00:38:26]: Det är där jag bor kvar nu. Och det är allmännyttan, det är Bostadsbolagen som har lägenheten. Och den är inte renoverad sen 60-talet. Och innan 60-talet så var det ett hotell, så det är väldigt speciellt hus, och väldigt, väldigt fint, nyrenoverad fasad och fönster, och de valde att behålla de gamla fönstren, det är ju handblåsta glasrutor och väldigt vackra, vacker form på fönstren också.

Intervjuare 1 [00:38:56]: Mm. Då har du betat av en del stadsdelar ändå, under dina år här?

Talare 1 [00:38:59]: Ja, det har jag gjort, ja.

Intervjuare 1 [00:39:02]: Har du någon favoritstadsdel så?

Talare 1 [00:39:05]: Ja, det är centrum, jag känner att jag är, jag är centrumbo, jag tycker om liv och rörelse dygnet runt.

Intervjuare 1 [00:39:11]: Mm.

Talare 1 [00:39:12]: Och just den här att det finns en sån enorm variation på bebyggelsen då. Människorna som bor där. Och det är en utav de sakerna som jag uppskattar mycket, att 20 procent i mitt hus och överhuset är, har utländska namn. Så att på, man har haft möjlighet att flytta in till stan även om man kommer från andra länder. Och jag upplever det som väldigt positivt. Men just att det är nära till allt. Men visst, Linnéområdet är jättefint och Majorna, min dåvarande, jag skilde mig från min man och han bor kvar i Majorna, han älskar Majorna, han säger att man behöver inte åka någon annanstans utan det räcker med att, allting finns i Majorna. Ja [skrattar 00:39:57].

Intervjuare 1 [00:39:57]: Så han, blev det en göteborgare av honom också då?

Talare 1 [00:39:59]: Han blev göteborgare, ja. Ja. Han är hemma ofta och hälsar på sin familj, men han, han stortrivs i Göteborg.

Intervjuare 1 [00:40:08]: Mm.

Talare 1 [00:40:09]: Ja, nej men jag tror, jag har svårt att tänka mig att bo någon annanstans. Så jag blir nog kvar där. Tills det blir, kanske innan, till det blir marknadshyrer, då blir det nog svårt att bo kvar där.

Intervjuare 1 [00:40:27]: Mm. Nyttjar du kollektivtrafiken mycket undrar man då?

Talare 1 [00:40:28]: Ja, absolut, jag går mycket och jag åker mycket buss och spårvagn, och tåg, jag har ingen bil. När vi bodde i Högsbo då hade, min mormor var väldigt sjuk och jag besökte henne ofta, och hon bodde de sista åren i Älvängen. Och på den tiden fanns det inte så bra kollektivtrafik utanför Göteborg, utan då hade jag bilen så jag kunde åka till henne ofta.

Intervjuare 1 [00:40:48]: Mm.

Talare 1 [00:40:48]: Men när vi flyttade till Olivedalsgatan så sålde vi bilen. Och jag har aldrig känt något behov utav att ha en bil efter det.

Intervjuare 1 [00:40:56]: Mm.

Talare 1 [00:40:57]: Nej.

Intervjuare 1 [00:40:58]: Bra.

Talare 1 [00:40:58]: Mm, ja det är bra.

Intervjuare 1 [00:41:00]: Faktiskt. Ska vi se, jag har knappt tittat på mina frågor här.

Talare 1 [00:41:05]: [skrattar 00:41:06]

Intervjuare 1 [00:41:06]: Vi har pratat ganska mycket om det jag har tänkt. Skickade jag de här till dig?

Talare 1 [00:41:11]: Ja, det gjorde du. Ja.

Intervjuare 1 [00:41:14]: Mm. Kan du säga tre bra saker med Göteborg?

Talare 1 [00:41:16]: Ja, jag tror en utav de viktigaste ingredienserna som gör kanske att människor är, mår bra, i stort, det är läget, och just det här att ligga nära havet, att ha tillgång till vatten, och det här fantastiska ljuset som finns i Göteborg. Och det var någonting som jag speciellt la märke till, för jag bodde ett år i Stockholm och arbetade på Expressen där. Och Stockholm har ju ett fantastiskt kulturliv om man tycker om att gå på teater och konserter och allt detta, men de har ett gyllene ljus som avviker väldigt mycket från det ljuset som finns på morgon och till exempel, och kvällar i Göteborg, för det är ett väldigt friskt och vackert blåaktigt sken över Göteborg.

Intervjuare 1 [00:42:05]: Mm, har jag inte tänkt på, ska jag tänka på.

Talare 1 [00:42:10]: Ja, gör det, alltså speciellt, om du kommer till Stockholm också, jämför gärna, det är stor skillnad. Och det tror jag har att göra med havet, närheten, att det finns mycket vatten och reflektionerna som kommer ifrån vattnet.

Intervjuare 1 [00:42:21]: Mm.

Talare 1 [00:42:22]: Och det ser man ju väldigt speciellt i Skagen, jag vet inte om du är där ibland, men?

Intervjuare 1 [00:42:25]: Nej.

Talare 1 [00:42:25]: Å du måste åka till Skagen.

Intervjuare 1 [00:42:27]: Mm [skrattar 00:42:28] .

Talare 1 [00:42:28]: För det är känt för ljuset, det har alltid varit konstnärernas favoritställe, och det är för att allting som finns i den här, uppe i nord, den delen av Danmark, är ju planterat, för egentligen är det bara vit sand överallt. Och den vita sanden lyser igenom överallt. Och du kan tänka dig när solen skiner på den, vad det händer med ljuset då. Och jag tror det är något liknande som händer i Göteborg. Och just det här att en sjöstad och en hamnstad, där finns det alltid vägar ut. Alltså vi har de stora broarna och vi har färjorna och båtarna som går hela tiden, och det påminner oss om att du är inte fast utan du kan faktiskt lämna när du vill. Och det tror jag är en väldigt viktig sak att känna det. Det är en frihet i det. Och att vara nära kontinenten och vara nära Danmark och Tyskland och, det betyder också mycket. Jag kände mig, i Stockholm kände jag mig instängd. Östersjön, och sen var det ju Finland, det var en helt annan känsla, än att veta det att, på en timme så är jag i London till exempel eller, nära Paris, jag kan ta bussen eller tåget till Berlin och, alltså det är en.

Intervjuare 1 [00:43:43]: Det är någon liten kvarleva från ungdomsrevolten där kanske?

Talare 1 [00:43:46]: Ja.

Intervjuare 1 [00:43:47]: [skrattar 00:43:48] Frihetstörsten.

Talare 1 [00:43:48]: Ja, just det, frihetstörsten ja. Ja. Men så tror jag också att det finns en, en bra, en bra sak med det här att det förpliktigar på något sätt om man pratar om Göteborgsandan. Jag menar många värjer ju sig och tycker att det finns ingen eller, men just att det finns en del profiler som framhåller det, vi har ju alla våra Glenn till exempel, som har blivit lite grann sinnebilden för Göteborg.

Intervjuare 1 [00:44:16]: Mm.

Talare 1 [00:44:17]: Och de sätter en ton, även om inte alla ställer upp på det och tycker så.

Intervjuare 1 [00:44:23]: Mm.

Talare 1 [00:44:23]: Och sen tror jag kanske att även det här med kollektivtrafiken. För en utav de här fantastiska sakerna med kollektivtrafiken är ju ändå att det är en mötesplats där alla åker tillsammans. Och jag tror att hade vi mindre biltrafik i Göteborg, för det är en av de här sakerna som jag tycker är synd med Göteborg, det är att det är alldeles för mycket biltrafik i stan, den slår sönder staden. Och, men hade fler åkt, och det kommer säkert i framtiden, för det ökar ju hela tiden, det ökar med en fem sex procent om året, kollektivtrafikåkandet, vilket är jättebra.

Intervjuare 1 [00:45:03]: Mm.

Talare 1 [00:45:04]: Och om alla åker kollektivtrafiken så blir den bättre, och så får man möjlighet att mötas och umgås och pratas vid och det märks ju speciellt när det händer någonting i trafiken, det kanske du har märkt också, om det blir stopp till exempel på en spårvagn, vad händer då, jo alla engagerar sig och börjar prata med varandra. Och det tycker jag är en väldigt bra, just den kommunikationen.

Intervjuare 1 [00:45:31]: Då, ja, förlåt, ja?

Talare 1 [00:45:35]: Ja, för då upptäcker man ju att man är så lika varandra. Man kan vara svart eller vit eller man kan vara ung eller gammal så, så märker man det att alla vill ju framåt, alla vill ju vidare. Ja, och alla har ju sina minnen och sina tankar om spårvägen, du vet, så att, ja.

Intervjuare 1 [00:45:51]: Ja, men det är en fin tanke. Det var senast nu på lunchen skulle jag gå över, gå över här borta till Brogyllen, och det är lite lurigt det där hörnet.

Talare 1 [00:45:58]: Mm, det är det.

Intervjuare 1 [00:46:00]: Så då var det en kvinna som höll på att springa ut framför en spårvagn, som backade tillbaks då, men då blev det en liten öppning, att vi pratade lite om

att, jamen här är det svårt liksom att veta när man ska ta sig över och svårt att se, ja.

Talare 1 [00:46:13]: Ja, ja, ja, visst är det fint.

Intervjuare 1 [00:46:13]: Mm.

Talare 1 [00:46:14]: Ja, och den människan, just det mötet gör ju att den människan känner sig inte ensam, utan plötsligt är man sedd. Och det tror jag är jätteviktigt. I mitt arbete på terminalen där, speciellt när man jobbar sent då är det väldigt många unga ute, och du vet en del är ju brötiga och de gapar och skriker och liksom vill ha mycket uppmärksamhet. Och bemöter man det på ett bra sätt och pratar med dem så blir det ju kompisar. De brötar ju aldrig mer sen utan de kommer, ja, tjena, tjena, såhär. Och det är fantastiskt att se det, hur enkelt det är att. Och vi har en vakt nere, jag måste framhålla honom, för han är så himla fin. Det är en ganska ung man som är säkerhetsvakt där nere.

Intervjuare 1 [00:46:55]: Mm.

Talare 1 [00:46:55]: Och när han ser att unga människor gör dumma saker, så säger han, brukar han sätta sig och, du vet, du är ju ett föredöme för andra ungdomar och barn, du får ju tänka på vad du gör. Aah, då ser man ju hur folk växer plötsligt. De har ju aldrig sett det på det sättet, men plötsligt så finns den möjligheten. Och det är ju i trafiken, egentligen. Just det här att, hur får man människor att umgås på ett bra sätt i trafiken.

Intervjuare 1 [00:47:22]: Mm.

Talare 1 [00:47:23]: Det, så det är lite grann en del utav det här familjetänket, det här att det ska bli så bra som möjligt för alla.

Intervjuare 1 [00:47:33]: Mm. Kan du säga tre dåliga saker med Göteborg?

Talare 1 [00:47:35]: Ja, som fastighetsmäklarassistent då så pratar man alltid om läget, läget, läget, det är liksom det viktiga va. Men det som är dåligt det tycker jag är biltrafiken, det är för mycket biltrafik. Sen skulle jag gärna vilja att Stenaterminalsområdet skulle friläggas för det skulle vara en mötesplats där det skulle finnas kulturhus och där folk kunde åka och njuta utav det vackra. Idag är det höga stängsel och containrar och så vidare. Och sen är det väl luftkvaliteten stundvis och så som är väldigt dålig. Det tycker jag, det är väl det som är dåligt med Göteborg.

Intervjuare 1 [00:48:18]: Mm. Skulle du säga att Göteborg är en segregerad stad?

Talare 1 [00:48:22]: Ja, absolut, när man ser på skolresultaten i olika stadsdelar, då förstår man ju att det är ett stort misslyckande, och ja, skolan är ju absolut det viktigaste som finns när det gäller att ge människor möjligheter att försörja sig och få framtidshopp och, så där har vi ju misslyckats jättestort när det gäller skolan. Och det tror jag var kommunaliseringen i och för sig som gjorde att, att det har blivit så olika kvalitet på skolorna. Det är fruktansvärt att se tycker jag. Men sen samtidigt så ser man ju, föreningsverksamheten, många i min ålder arbetar ju ideellt idag med läxläsning och stöttar ungdomar just i förorterna och gör en

massa verksamheter och spelar teater och allt detta. Det är ju ett sätt att stötta skolan och få in framtidstro och hopp bland de unga. Men där måste vi göra mycket, på skolan. Det tror jag är det absolut viktigaste av allting. Sen jag tänkte på det här med gängskjutningarna, det har vi ju, just det här med unga som revolterar på olika sätt, det har ju alltid funnits i Göteborg. Då när jag kom hit på 70-talet, då var det ju väldigt mycket elände till exempel i Frölunda, man turades om, det var Tynnered, det var Frölunda, det var Biskopsgården, det var Länsmansgården, hela tiden, och så blev ungarna lite större och så slutade det området, så kom det ett nytt område och så vidare. Då var det att då hade man inga skjutvapen utan då slogs man med kniv kanske och gjorde såna saker istället. Så det är klart att tillgången på vapen är också ett stort problem. Men jag tycker det håller på att bli bättre, mm.

Intervjuare 1 [00:50:10]: Mm. Fanns det några områden som du inte var så förtjust att åka till när du var förare?

Talare 1 [00:50:16]: Nej, jag har aldrig känt så. Jag har känt mig hemma i hela Göteborg. Och det är nog dels för att när jag utbildade spårvagnsförare så var vi ju överallt.

Intervjuare 1 [00:50:23]: Mm.

Talare 1 [00:50:24]: I alla stadsdelar, och överallt där spårvagnarna gick, där var vi ju. Och sen känner jag folk som bor i alla stadsdelar i princip och hälsar på dem. Och jag har aldrig känt mig rädd. Det är konstigt, jag har tänkt på också, när jag började som spårvagnsförare så, då hade man konduktörsväska med 1200 kronor i, i kontanter.

Intervjuare 1 [00:50:46]: Ja, just det.

Talare 1 [00:50:44]: Och massa biljetter. Och jag kommer ihåg att jag gick genom Slottsskogen mitt i natten med min konduktörsväska för att gå hem. Va, jag var aldrig rädd. Nej.

Intervjuare 1 [00:50:58]: Nej, och det hände aldrig något eller?

Talare 1 [00:50:59]: Nej, det hände aldrig, det har aldrig hänt mig något i Göteborg. Jo jag blev rånad. Fast det var på det här fina sättet, när tre damer som tiggde på Nils Erikssonterminalen, de hälsade så glatt på mig och var inte ofta och tiggde, fast de inte fick tiggga inne på Nils Erikssonterminalen, och en gång så kramade de om mig, och så var mobiltelefonen och min plånbok borta.

Intervjuare 1 [00:51:26]: Mhm.

Talare 1 [00:51:27]: Mm, men det är det enda som jag har råkat ut för i Göteborg. Och jag har aldrig, jag har varit ute mycket på nätterna. Varit på klubbar och på konserter och hos kompisar, men jag vet, min exmans lillebror var på besök från Kalifornien för ett par år sen, och vi hade, vi hade fest i Majorna, och det var, det gick ingen kollektivtrafik så sent på natten, så sa jag, men det är inga problem, jag går hem, [drar efter andan 00:51:58] de var helt chockade, den amerikanska familjen. Du ska väl inte gå hem mitt i natten, alltså det var otänkbart i Kalifornien, där de bor. Och de bor ändå i ett bra område. Men där är det just att

den här enorma skillnaden på hur man känner. Och jag, jag känner ju jättemycket människor, men jag känner inte någon som har råkat ut för något allvarligt. Utan jag tror, det är ju som polisen säger och vakterna säger att, det som händer det är framför allt i krogköerna på fredag och lördagskvällar, det är ju där det är problem.

Intervjuare 1 [00:52:36]: Jaha, ja.

Talare 1 [00:52:37]: Och då är det folk är fulla och dumma. Det är ju det farligaste man kan göra egentligen, vara en ung man och så stå i en kö på, annars är det ju inte farligt i Göteborg. Jag skulle säga att det aldrig är det.

Intervjuare 1 [00:52:52]: Det är ju en positiv bild.

Talare 1 [00:52:55]: Ja, verkligen. Ja, absolut. Nej, jag skulle inte vilja bo i en stad där jag var rädd.

Intervjuare 1 [00:52:59]: Nej.

Talare 1 [00:53:00]: Nej, det kan jag inte tänka mig. Och sen vet jag ju att det finns äldre människor, jag har jobbat mycket med volontärer, äldre damer, vi säger 70, 75, 80-årsåldern, de känner väl att, de känner en viss oro, men det är för att de läser tidningen tror jag. Och just att incidenter som händer och rån och det får så väldigt mycket publicitet i tidningarna. För mycket tycker jag, i förhållande till vad det är för någonting. Och att det skrämmer upp folk i onödan. För den bästa garanten för att det inte ska hända någonting på stan, det är ju att folk är ute. Att det finns folk ute dygnet runt. Så att, så jag har varit med på såna här föräldrar, föräldrar på stan vandringar och sånt. Det tror jag är väldigt bra. Fler borde göra det. I samband med stora helger, Valborg och såna saker.

Intervjuare 1 [00:53:53]: Ja, det är nog bra. Det är trygghetsskapande tänker jag.

Talare 1 [00:53:56]: Ja, det är det.

Intervjuare 1 [00:53:58]: Jag ser att vår tid börjar lida lite mot sitt slut. Har du någonting som du känner att du vill ta upp innan vi avslutar, något du hade tänkt, ville få med?

Talare 1 [00:54:11]: Kan du stoppa, så ska jag titta här?

Intervjuare 1 [00:54:11]: Mm.

[bandningen slutar]

[bandningen börjar]

Intervjuare 1 [00:02]: Då rullar bandet igen, och det fortfarande jag, Ida Rådegård, och Isebell Anderssen... Andersson.

Talare 1[00:09]: Jo. Jag tänkte på det... det här med att spårvägen också var en sådan fantastisk arbetsplats. Det var just det här att du kunde gå in som reparatör eller som spårvagnsförare, som... som... städpersonal, och sen fanns det så många olika möjligheter att avancera inom företaget. Så at, hade man ingen högskoleutbildning eller någon utbildning bakom sig eller med sig, så kunde man alltså genom internutbildningar avancera ganska långt egentligen. Och om man visade framfötter och tyckte det var intressant och givande och så... Men så fanns det också en massa roliga saker, som man... som inte finns idag, som man inte tänker på. Vi satte upp, till exempel, revyer på spårvägen. Jag var med på två utav dem. Och var med och skapade intrigerna i de här revyerna, för vi drev ju hejdlöst med företeelser och chefer, du kan tänka dig, Må-bättre kurserna var ju väldigt... tacksamt tema. Och då fick ju också folk pröva på att spela teater. Min dåvarande man, som är konstnärligt lagd, han gjorde scenografin till revyerna, till exempel, man sydde kläder, och... Alla de här olika... Jag var ljusmästare till exempel, på... Så man fick ju lära sig sådant som man aldrig hade kommit i närheten av tidigare, som gjorde att man blev väldigt orädd. För allting, kan man säga. Och just det här att det var ju också ett andningshål där man kunde skratta åt... luriga saker, liksom, inom företaget och så. Sedan hade vi ju spårvägssällskapet Ringlinien, jag vet inte om du har hört talas om det?

Intervjuare 1 [01:48]: Det känns som att ni har... att det finns en tidsskrift, va?

Talare 1 [01:51]: Ja, det gör det också. Och de är de som driver det. Och håller ordning på alla de här fina museivagnarna. Och de har ju en fantastisk verksamhet, och de har ju... försöker ju se till att de har en spårvagn av varje sort, som de renoverar till ursprung. Ursprungligt skick. De är väldigt noga med det, med färger och material, och så vidare. Och där var jag också med och arbetade och skrapade och målade, du vet. Och sedan var jag redaktör för, tidningen, på den tiden. Och då gjorde man ju den mest med stenciler, du förstår liksom. Och sedan hade vi ju den här stora utställningen för att presentera spårvägen för allmänheten, vad den innehöll. Det var väldigt roligt. Och sedan gav de ju också ut en jubileumsbok 1979. Då firade de ju 100-års jubileum. Och där fick jag vara med och skriva, också, ett kapitel om hur det var att vara spårvagnsförare. Så det var väldigt roligt, för plötsligt så skrev de om spårvagnsförare till och med i Dagens Nyheter, de tyckte det var intressant, och de kom och frågade, och jag skrev för Kommunalarbetaren där också, det var de nyfikna på. Hur är det egentligen att köra spårvagn? Och jag såg ju det som att det var en stor, en stor sak att köra spårvagn, och man skulle kunna väldigt mycket. Du vet, du ska ju, du ska ju kunna göra en fel, att leta efter fel, till exempel om man får stopp någonstans och dörrarna fungerar inte och. Så du, som förare så måste du kunna mycket och veta mycket. Så att, ja.

Intervjuare 1 [03:25]: Jobbade du på spårvagnen då det var den här spårvagnsolyckan vid Vasaplatsen?

Talare 1 [03:30]: Nej, det gjorde jag inte. Nej. Det gjorde jag inte. Det var ju fruktansvärt. Och samtidigt, så vet jag ju orsaken till varför det blev så illa. Men det ska vi kanske inte ta här.

Intervjuare 1 [03:44]: Nej, det behöver vi inte göra. Men det är ju en sådan händelse som jag tänker mig påverkar väldigt mycket, också.

Talare 1 [03:51]: Våldigt mycket, ja.

Intervjuare 1 [03:53]: Stor händelse.

Talare 1 [03:55]: Mmm. Det var det. Och den, jag vet att det var en spårvagn som gick ner i Vallgraven. Utanför Tyska kyrkan där. I början på 1900-talet. Jag tror inte...

Intervjuare 1 [04:06]: Här utanför, då?

Talare 1 [04:07]: Det var några som... Ja, just det. Jag tror det var några som dog. Men det var ju en, annars har ju spårvägen varit, tycker jag, förhållandevis. De har sluppit väldigt mycket hemska saker. Och det vet jag, i samband med ett arbete på terminalen där nere, så träffade jag en trafikforskare från Seattle. Och han älskade spårvagnar. Och han ville verkligen övertyga kommunfullmäktige att de behövde spårvagnstrafik, men de vägrade att tro att det fungerar att ha spårvagnar i stadstrafik. Så han var här i Göteborg och han hade tagit, jag tror, 2000 bilder på, hur det kan fungera i Brunnsparken och på Centralstationen, och, Kungstorget, till exempel. För han sade att de ville inte tro att det gick. Men han såg ju med egna ögon, han var även i Oslo, och fotograferade, för där kör ju spårvagnarna till exempel på Karl Johan utan några problem. Och där, alltså där plöjer ju spårvagnen igenom folkmassorna, du vet, Karl Johan är den stora gågatan där, men det går ju alldeles utmärkt. Så att, och jag tänker på att man har ju byggt bort, och ändå utbildat resenärerna så pass bra, så det är ju sällan det är svåra olyckor i Göteborg. Och jag vet ju, när jag arbetade, de dödsolyckorna som var. Jag själv har inte varit, har inte haft några olyckor. Förutom att jag blev påkörd en gång, när jag stod med en spårvagn på Valands hållplats, på Avenyn. På den tiden kunde bilarna köra där spårvagnarna gick. Och då var det en bil som stod parkerad och hans, som han sade sedan, det var en norrman, han stod parkerad och så körde han ut ifrån parkeringsplatsen och körde på spårvagnen. Som stod still. Och han sade 'Oj, den var så stor så jag såg den inte.' Men det är den enda incidenten jag har haft. Men jag vet att det som var farligt det var ju det att ungdomarna åkte på kopplet.

Intervjuare 1 [06:25]: Ja, det har jag ju sett några gånger att de har gjort.

Talare 1 [06:27]: Ja, de gamla vagnarna, där det finns ett koppel och man kan stå, och man kan hålla sig fast och åka. Det var ju, det var ju ett nöje för många unga. Och där var det ju, även sådana, speciellt berusade personer, som hade bråttom och skulle gena över, för att ta en spårvagn kanske på andra sidan. Och så satte spårvagnarna igång. Så att, det var ju fasansfulla olyckor. Trots att det finns på, fram i fören på dem, på spårvagnarna, så finns det något som kallas för fenderbräda, som ska just förhindra att man hamnar under hjulen. Men det är ju om man blir påkörd framifrån. Och just det här när de, då blir det. Men det har jag inte hört att ha varit sådana olyckor på länge, så det har nog ungdomarna lärt sig.

Intervjuare 1 [07:15]: Jag vet att jag har sett några, det har ju varit en del gamla vagnar i bruk, eller är ju.

Talare 1 [07:22]: Ja, många gamla. Eftersom de här italienska vagnarna rostade sönder.

Intervjuare 1 [07:26]: Ja, det är ju också en annan historia.

Talare 1 [07:28]: Väldigt. Ja, det är väldigt sorligt.

Intervjuare 1 [07:31]: Nej men då har jag sett några barn som åkt, så. Det ser väldigt otäckt ut.

Talare 1 [07:36]: Det är det. Men sen just det här att övervakningskamerorna som finns nu i alla spårvagnar tror jag också förhindrar väldigt mycket dumheter. Och gör att folk sköter sig bra. Och sedan tror jag faktiskt idag att folk, fler är positivt inställda till spårvagnarna. Man ser det som att det är uppskattat av turisterna, att det är en turistattraktion, spårvagnarna. Då kan man förlika sig mer med att de är långsamma och att det är lite mysigt, och vackert i stadsmiljön att se spårvagnarna köra. Man föredrar det framför bilköer, tror jag.

Intervjuare 1 [08:15]: Det är ju också... Så länge man inte har jättebråttom, så är det ju ganska skönt tempo, tänker jag.

Talare 1 [08:21]: Ja, just det, kan vara avkopplande, när man sitter.

Intervjuare 1 [08:21]: Men det är klart, är man jättstressad så kan det ju kännas som att det går långsamt. Så är det ju med alla fordon.

Talare 1 [08:29]: Ja, det är det.

Intervjuare 1 [08:32]: Men då tror jag att vi stoppar där. Om du inte har något särskilt.

Talare 1 [08:36]: Nej. Det kommer på papper sedan.

[bandningen slutar]